

Bakgrunn for vedtak

Gryta kraftverk

Sunndal kommune i Møre og Romsdal fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Småkraft AS
Referanse	200901909-45
Dato	01.12.2015
Notatnummer	KSK-notat 111/2015
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Steinar Pettersen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Småkraft AS søker om konsesjon til å utnytte et fall på 540 m i Gryta i Sunndalen. Inntaket er planlagt på kote 640 og kraftstasjon på kote 100. Fra inntaket skal vannveien først klamres til fjell, før den det meste av strekningen graves ned til kraftstasjonen. Berørt elvestrekning er 1330 m. Det er planlagt en installert effekt på 2,84 MW.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 9,1 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er en produksjon som er vanlig for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2012-14) har NVE klarert drøyt 1,8 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Sunndal Venstre mener at søknaden om Gryta kraftverk bør avslås, mens Sunndal kommune, fylkeskommunen og Kristiansund og Omegn Turistforening er positiv til en utbygging. De øvrige høringspartene tar ikke stilling til utbyggingsspørsmålet.

NVE mener at virkningene av Gryta kraftverk på biologisk mangfold og Sunndalens landskapsrom er de viktigste vurderingstema. For tema biologisk mangfold vil detaljplanleggingen til en viss grad kunne ivareta hensynet til registrerte rødlistearter, men verdien av edelløvslogen av A-verdi vil etter vårt syn bli redusert som følge av etableringen av rørtraseen, og dette tillegges vekt.

Søknaden om Gryta kraftverk er vurdert samtidig med søknaden for Somrungen kraftverk. Konsekvensene for landskap kan etter NVEs vurdering ikke i tilstrekkelig grad avbøtes med tiltak. Dette gjelder både rørtraseen og i noen grad vannføringsreduksjonen. Det er særlig når det gjelder konsekvenser av rørtraseen at en ev. utbygging av Gryta kraftverk skiller seg fra utbyggingsplanene for Somrungen kraftverk, og må tillegges vekt. Dette er en konsekvens som også i større grad enn for Somrungen spiller inn på forholdet til Trollheimen landskapsvernområde.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene for allmenne og private interesser av det omsøkte tiltaket er større enn fordelene slik at kravet i vannressursloven § 25 ikke er oppfylt. NVE avslår søknaden fra Småkraft AS om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Gryta kraftverk.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	6
NVEs vurdering.....	14
NVEs konklusjon	22

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS, datert 11.03.2014:

«Småkraft AS ønsker å utnytte deler av fallet i Gryta og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- Bygging av Gryta kraftverk i samsvar med fremlagte planer

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- Bygging og drift av Gryta kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning.

Det er inngått avtale med grunneier med fallrettigheter om falleie og øvrige rettigheter til å gjennomføre prosjektet.»

Gryta kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	4,0
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	10,2
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	81
Middelvannføring	l/s	320
Alminnelig lavvannføring	l/s	43
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	80
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	17
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	640
Avløp	moh.	100
Lengde på berørt elvestrekning	m	1330
Brutto fallhøyde	m	540
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	1,223
Slukeevne, maks	l/s	650
Minste driftsvannføring	l/s	30
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	43
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	0
Tilløpsrør, diameter	mm	500
Tunnel, tverrsnitt	m ²	
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1320
Installert effekt, maks	MW	2,84
Brukstid	timer	3181
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	2,47
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	6,63
Produksjon, årlig middel	GWh	9,10

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	39,5
Utbyggingspris	kr/kWh	4,34

Gryta kraftverk, elektriske anlegg**GENERATOR**

Ytelse	MVA	3,2
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	3,2
Omsetning	kV/kV	6,6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	20
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Småkraft AS er et produksjonsselskap etablert i 2002. Småkraft er eid av 4 selskap: Skagerak Kraft AS, Agder Energi AS, BKK Produksjon AS og Statkraft AS. Småkraft AS er etablert for å finansiere, bygge ut og drive små kraftverk inntil 10 MW sammen med grunneiere. Grunneierne vil beholde eiendomsretten til fallet. Målet til Småkraft AS er å bygge ut en produksjonskapasitet på 1,5 TWh/år innen 2020 år. Aquila Capital vil overta eierskapet til Småkraft i løpet av 2015.

Beskrivelse av området

Gryta er en sideelv til Driva som renner ut i Sunndalsfjorden ved Sunndalsøra. Hele Driva-vassdraget ned til Sunndalsfjorden er på 2493 km². Nedslagsfeltet som er tenkt utnyttet fra gryta er 4,0 km². Øvre deler av Driva ble vernet i Verneplan III. Driva er også et nasjonalt laksevassdrag.

Gryta er en elv som har sitt nedbørområde fra opp under Østre Somrungsnebb på kote 1680, Skarven på kote 1532 i vest og et fjellmassiv i øst på kote 1697. Sentralt i nedbørsfeltet ligger Grytvatnet på kote 1289. Fra Grytvatnet renner Gryta bratt ned fjellsiden til utløpet i Driva på ca. kote 95. Store deler av Grytas nedbørfelt ligger i Trollheimen landskapsvernområde. Inntaket er planlagt på kote 640, utenfor grensen til landskapsvernområdet.

Den øverste delen av vassdraget er snaufjell. I nedre deler er det bratt skogsterreng med kratt- og lauvskog. Området er vanskelig tilgjengelig på grunn av det bratte terrenget som er tett tilvokst.

Nedbørfeltet er fritt for tyngre, tekniske inngrep. Inne ved Grytvatnet ligger en hytte. I nedre del krysser rv. 70 og en kraftlinje elva, i tillegg til at det her finnes gårder og bebyggelse i nærheten.

Teknisk plan

Inntak

Det lages en inntaksdam i Gryta ved ca. kote 640. På dette stedet er det et naturlig klart avgrenset elveprofil med bratte sidekanter og bart fjell i hele profilet. Dammen blir ca. 4 meter høy med en kronelengde på ca. 15 meter. Overløpet blir ca. 1 meter under damkronen. Inntaksdammen får et fast overløp på kote 640. Dammen er planlagt som en gravitasjonsdam av betong med fast overløp. Overløpet utformes slik at de naturlige flommene ikke økes. Det etableres et inntak med rist og luke i dammen. Dammen blir utstyrt med en bunntappeluke for å tappe ned inntaksbassenget for inspeksjon og vedlikehold av dam, inntak og tilløpsrør. Da det er nokså bratt og fare for noe massetransport i elven ved inntaksstedet vil bunntappeluken også bli utformet slik at det vil være mulig å føre steinmasser gjennom denne. Ved overgangen til trykkrøret blir det montert lufterør.

Vannvei

Fra inntaket legges et trykkrør ned til kraftstasjonen. Røret får en diameter på 500 mm og blir 1320 m langt. Røret graves ned på store deler av strekningen fra inntaket til kraftstasjonen. I øvre deler av rørtraseen passerer denne over partier med fjell i dagen og tynt løsmassedekke over fjell. Her vil røret bli klamret med spesial-pillarer som bores fast i fjell. Ved disse partiene vil det også måtte sprenges/sprettes fjell i grøften. Det er ingen spesielt sidebratte deler av traseen. Hele rørtraseen ligger i tett skogsterreng som må ryddes i en bredde på minst 10-15 m for arbeidet. Legging av rørgate blir utført med gravemaskin i rørtraseen og taubane. Overskuddsmasser fra grøften arronderes i og langs traseen. Etter legging av rør vil grøfter fylles igjen og vegetasjonsdekke som har vært lagt til side bli arrondert over grøften for naturlig tilvekst. Det tillates ikke at det vokser trær rett over røret slik at det vil bli holdt fritt for trær i en brede på ca. 5 m i driftsfasen.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir liggende i dagen på ca kote 100 like ovenfor riksveg 70 ved Fale. Det er her et flatt parti med stabile grusmasser som egner seg godt til stasjonstomt. Kraftstasjonen får en grunnflate på ca. 70 m². Kraftstasjonen må legges godt inn i bakken og vil bli tilpasset eksisterende terreng.

I kraftstasjonen installeres en peltonturbin med en effekt på 2,84 MW. Ved en fallhøyde på 540 m, får aggregatet en slukeevne på 0,65 m³/s. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,03 m³/s. Det installeres en generator med en ytelse på 3,2 MVA med en antatt $\cos \varphi = 0,9$. Det installeres en transformator med en utgående spenning på 22 kV.

Kraftstasjonen blir ikke liggende i nærheten av annen bebyggelse og det vurderes derfor ikke nødvendig å foreta spesielle tiltak for å redusere støy fra kraftstasjonen. Avløpet fra kraftstasjonen ledes tilbake i Gryta gjennom en kort kanal eller rør.

Nettilknytning

Linjetilknytning blir med en jordkabel som graves ned i veien frem til eksisterende 22 KV nett som går like ved kraftstasjonen. Områdekonsesjonær er Sunndal Energi.

Småkraft AS har vært i kontakt med Sunndal Energi i 2009 angående spørsmål om tilknytning av kraftverket til nettet. Tilbakemeldingen fra Sunndal Energi var at det var noe ledig kapasitet på eksisterende nett, men det var mottatt forespørsel om nettilknytning for mer enn eksisterende nett kan ta imot. Etter at søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk er avslått, kan det være

tilstrekkelig kapasitet til Gryta kraftverk. Dersom det likevel er behov for nettförsterkning, har Småkraft AS sagt seg villig til å bidra forholdsmessig.

Veier

Det må bygges en kort adkomstvei, ca. 40 m, fra riksveien til kraftstasjonen. Veibredde inklusiv grøfter blir maks 10 m. Det skal ikke bygges vei ved etablering av rørtraseen. Det forutsettes benyttet helikoptertransport ved bygging av inntaket.

Massetak og deponi

Det vil ikke bli aktuelt med deponi av masser fra anlegget. Eventuelle overskuddsmasser vil bli arrondert i anleggsområdet eller kjørt vekk. Det vil bli brukt stedegne masser til tilbakefylling av røret slik at det er lite behov for tilkjøring av masser.

Arealbruk

Gryta kraftverk vil innebære et arealbruk i anleggsfasen på 20,7 daa. I driftsfasen vil kraftverket beslaglegge et areal på 8,2 daa.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Sunndal kommunes arealdel av kommuneplanen var vedtatt 2007, denne er under revisjon i 2014, men arealdelen vedtatt i 2007 anbefales videreført. I henhold til denne planen ligger hele prosjektet innenfor areal definert som LNF-område. En del av rørgaten går gjennom et område definert som prioritert naturtyper.

Samlet plan (SP)

Det foreligger ikke samlet plan-prosjekter i Gryta.

Verneplan for vassdrag

Gryta er ikke et vernet vassdrag.

Nasjonale laksevassdrag

Driva er et nasjonalt laksevassdrag som også omfatter sideelva Gryta.

Andre verneområder

Store deler av nedslagsfeltet til Gryta kraftverk ligger i Trollheimen landskapsvernområde. Inntaket ligger tett opp til grensen til verneområdet, men tiltaket vil ikke berøre areal innenfor vernegrensene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn sammen med 4 andre søknader i Sunndal kommune. I tillegg har søknaden blitt sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner for uttalelse, og det ble arrangert et folkemøte i Sunndal Rådhus den 13.05.2014.

NVE var på befaring i området den 02.09.2014 sammen med representanter for kommunen, søkeren, grunneierne og Naturvernforbundet. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende uttalelser til søknaden:

Sunndal kommune behandlet søknaden i kommunestyremøte den 18.06.2014 og fattet følgende vedtak:

1. Sunndal kommunestyre tilrår at Småkraft AS får konsesjon for utbygging av Gryta mellom kote 640 og kote 100 med disse forutsetninger:

- *De avbøtende tiltak søknaden foreslår må bli innarbeidet i detaljplanene*
- *Anleggsarbeid må skje på en mest mulig skånsom måte*
- *Minstevannføring i sommerhalvåret settes til 43 l/s*
- *Det må legges vekt på vegetasjonsetablering og landkapspleie etter en eventuell utbygging*

2. Kommunestyret viser ellers til saksutredningen.

Fra saksframlegget siterer vi følgende:

«...

Kommunestyret vedtok i møte 11.12.2013 at det skal arbeides for videre kraftutbygging i Sunndal.

En kraftutbygging vil ha positive effekter for kraftbalansen, men kan ha negative effekter for naturmiljøet. Godt synlige fosser er også viktig for våre innbyggere og for turister som kommer på besøk. I vår kommune er mange vassdrag utbygd, og den samlede belastning av alle eksisterende og planlagte utbygginger må vurderes.

...

Søknaden og vedlegget gir en god visualisering og er grundig gjennomført. Oppsummeringen fra utbyggeren er at utbyggingen er middels negativ for landskapsopplevelsen og biologisk mangfold, små virkninger for øvrige tema. Ut fra søknaden og kjennskap til området, er det ingen merknader til de vurderinger søkeren har gjennomført. Området ligger nært eksisterende kraftstasjon til Driva kraftverk, men er likevel et tilnærmet uberørt område. Ferdsel i forbindelse med friluftsliv er svært begrenset.

Småkraft AS er søker for Gryta kraftverk og må vurdere prosjektet bedriftsøkonomisk. Det antas å være lite sannsynlig at en utbygging iverksettes om økonomien ikke er tilfredsstillende. En utbyggingskostnad til rundt kr 4,50 pr kWh kan være vanskelig med det prisnivået det i dag er på strøm.

De negative konsekvensene av denne utbyggingen er små, og med innarbeiding av de avbøtende tiltak planen viser til, vil ulempene kunne bli svært små. De samfunnsmessige effektene er overveiende positive. Rådmannen råder derfor til at kommunestyret anbefaler at konsesjon gis.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i brev datert 11.06.2014 gitt følgende uttalelse:

«Fylkesmannen vil rå i frå utbygging av Gryta og Somrungen kraftverk. Ut frå ei samla vurdering vil bortfall av INON i Trollheimen LV og anna mogleg belastning på verneområdet vere klart uheldig.

...

Dei landskapsmessige inngrepa er hovudutfordringane ved ei utbygging av Gryta. Ut frå landskapsmessige omsyn har vi foreslått å flytte inntaket ned under svabergsfossen til ca. kote 490-500. Den mest eksponerte delen av vassdraget vil da vere urørt. Landskapsinngrepa vil da kunne bli av ein slik karakter at ei utbygging isolert sett kunne akseptast. Samla sett vil likevel bortfall av INON i Trollheimen LV og anna mogleg belastning på verneområdet vere klart uheldig. Ut frå ei slik vurdering vil vi rå ifrå søknaden.»

...

Plassering av inntak heilt på vernegrensa er avhengig av å kjenne nøyaktig grense. Vidare vil utbygging og plassering av inntak påverke områdets grad av urørtheit (INON status). Både bygging og seinare drift og vedlikehald vil medføre uønska støy, aktivitet og motorferdsel. Trollheimen er i dag rørt av vasskraftverka Grana /Orkla (Jøla, fjellbekken, Hela) Driva (med vatn frå Otta, Gjevilvatnet og Tovatna) Neas (Innerdalen) og Trollheim (Follsjo, Gråsjø, Vindøla og Folla). I tillegg er det gitt konsesjon for utbygging av Erga / Småvoll og Trønder Energi har ein søknad om konsesjonsfritak for utbygging av Tovalna kraftverk. Både dagens kraftprodusentar og komande utbyggingar vil innverke på Trollheimen ved aktivitet knytt til utbygging/vedlikehald, tilsyn og drift.

...

Plassering av nye inntak og kraftverk i (Tovatna og Erga/Småvoll) og ved vernegrensen (Torske, Somrungen og Gryta) til Trollheimen vil endre områdets grad av urørtheit. Kor mykje tiltaka vil redusere INON er tidlegare kommentert under dei enkelte prosjekta. Dersom ein også legg inn Småvoll (Erga) kraftverk til dette, der det allereie er gitt konsesjon, vil sumeffekten av mange mindre inngrep gi betydeleg tap av inngrepsfri natur.

Fylkesmannen gjør videre i sin uttalelse en grundig drøfting av problematikken rundt inngrep i Trollheimen landskapsvernområde sin randsone, og at dette påvirker grad av urørtheit, både ut fra et INON-perspektiv, men også fordi nødvendige aktiviteter i forbindelse med drift og tilsyn av kraftverk rent faktisk vil redusere grad av urørtheit i form av støy og forstyrrelser. Det pekes på at dette kan være til hinder for å oppgradere vernestatusen for området.

Møre og Romsdal fylkeskommune har gitt uttalelse i brev datert 20.06.2014. Det påpekes at det er registrert en del steingjerder i stasjonsområdet, og de ber om at disse i størst mulig grad tas hensyn til ved en eventuell utbygging.

I den samlede vurderingen av søknadene i Sunndal, sies følgende avslutningsvis:

«Vi vil ikkje ha merknader til at det vert gitt konsesjon til Gryta, Somrungen og Skrondals-elva, gitt at avbøtande tiltak og registreringar er gjennomført, jamfør merknader ovanfor.

....»

Statens vegvesen viser i brev datert 25.04.2014 til at det må søkes Statens vegvesen om dersom det skal etableres nye avkjøringer eller gjennomføres endringer eller økt bruk av slike. I tillegg må det søkes om tillatelse til graving ved eventuell nærføring/kryssing langs og i vei.

Direktoratet for mineralforvaltning har i brev datert 18.06.2014 uttalt at de ikke kan se at søknaden er i konflikt med registrerte mineralressurser.

Miljødirektoratet har gitt uttalelse i brev datert 03.07.2014. Direktoratet har selv konkludert som følger:

«Vår vurdering av de omsøkte kraftverkene har tatt utgangspunkt i konsekvenser spesielt med hensyn på landskapsverdier og opplevelsesverdier i Sunndalen. Det vil si at vi har valgt å ikke innlemme det omsøkte kraftverket i nabodalen Øksendalen i vår vurdering. De fire omsøkte kraftverkene i Sunndalen berører sidevassdrag til Driva og ligger i et område med et felles landskapsmessig særpreg. De berørte elvestrekningene har alle i kraft av sin fossenatur stor inntrykkstyrke og har også stor synlighet fra boområder og ferdselsårer i dalføret. Ett av de berørte vassdragene er blant verdens største fossefall. I sum vil en gjennomføring av tiltakene få store negative konsekvenser på landskapet i kraft av fraføring av vann over betydelige elvestrekninger som sluses til rørgater og kraftstasjoner, rørgater godt synlig i bratte fjellsider og nye veistreknninger.

Hver av de planlagte utbyggingene berører også regionale og nasjonale landskapsverdier i form av og betydelige tap av inngrepsfrie naturområder innenfor Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og Trollheimen landskapsvernområde. Plassering av tiltakene på grensen til disse områdene vil gi en vesentlig endring i områdenes grad av urørthet. Det ligger implisitt at utbygginger vil gi tap for reise- og friluftsliv.

Miljødirektoratet anser tapene av fossenatur og inngrepsfrie naturområder som store. Den samlede negative belastningen av dette må tillegges avgjørende vekt ved vurderingen av søknadene (jfr. naturmangfoldloven § 10). Miljødirektoratet anbefaler derfor NVE å avslå de fire søknadene.»

Verneområdestyret for Trollheimen har vedtatt følgende i møte den 04.09.2014:

«I forbindelse med vurderingen av konsesjonssøknadene for kraftverkene som grenser mot Trollheimen landskapsvernområde – Torske, Somrungen og Gryta, anmoder Verneområdestyret for Trollheimen om at inngrepenes landskapsmessige konsekvenser, påvirkning på den senere opplevelsesverdien av området, samt status for det inngrepsfrie naturområde (INON) i Trollheimen landskapsvernområde tillegges særskilt vekt. Dette fordi hvert av kraftverkene vil påvirke verneområdet i Trollheimen negativt, og den samla belastningen (NML§ 10) derfor vil bli omfattende.»

Sunndal Energi AS har i brev datert 15.06.2014 skissert ulike scenarier etter hvor mange av de omsøkte kraftverkene som blir bygget i Sunndalen. Det kan bli behov for oppgradering av linja Sunndalsøra 2. Dersom bare ett av kraftverkene blir bygget, er det ikke behov for oppgradering. NVE har tidligere avslått søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk. Det er ikke synliggjort om en oppgradering er nødvendig dersom både Gryta kraftverk og Somrungen kraftverk blir bygget.

Istad Nett AS peker i brev datert 13.06.2014 på at omsøkt produksjon av 5 nye småkraftverk i Sunndal vil møte begrensninger i 22 kV nettet (distribusjonsnettet) og i nærmeste transformatorstasjon, Aura. I overliggende regional- og sentralnett er det tilstrekkelig ledig kapasitet. Istad nett beskriver 5 ulike tiltak som kan bedre kapasiteten i Aura transformatorstasjon.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal (NNF) har i brev datert 20.06.2014 gitt følgende uttalelse:

«Naturvernforbundet har påvist fleire raudlisteartar knytt til alm i røyrgatetraseen nær kraftverket. Vidare er landskapet vanskeleg å bygge i utan at inngrepa blir store og langvarig sterkt synlege. Det er problemstillingar knytt til tilkomst ved dam både i anleggsperiode og driftsperiode. Det er uavklarte problemstillingar knytt til grunnvatn i nedre del.»

NNF har følgende konklusjon for søknadene i Sunndal kommune:

«Gryta og Somrungen bør ikkje få konsesjon. Verknaden på biologisk mangfald i tillegg til landskapsmessig påverknad er dei viktigaste argumenta for at desse ikkje skal byggast ut. Gryta er dessutan representant for vassdrag som har strekningar som renn tørre.

...

Dei vassdraga som det ikkje er store innvendingar til å bygge ut er i Sunndal alt bygd ut. Alle dei fem vassdraga som er omsøkt i denne pakka har såpass store biologiske verdiar, landskapsverdiar eller verknader for friluftslivet at det er nødvendig å avslå søknadene.»

Naturvernforbundet har den 10.09.2015 i en tilleggssuttalelse etter befaringen vist til at planlagte kraftstasjonsplasseringer for både Gryta og Somrungen har forekomster av styva alm, som er viktige voksesteder for sårbare sopparter. Det ble i tillegg gjort registrering av en sopp som kan være truet.

Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) uttaler følgende i brev datert 10.06.2014:

«...

KNT har ikke en entydig holdning til naturvern som tilsier ett konsekvent nei til alle tiltak som berører naturinngrep, men når det gjelder Hareima, Skorga og Fossa mener vi det er viktig at disse vernes. Fossa kan slik vi forstår det bygges ut uavhengig av Skorga, men ser en fallene i sammenheng utgjør de sammen ett betydelig landemerke og bidrar til at store naturopplevelser er tilgjengelig for alle og derfor mener vi at Fossa også bør vernes.

Skrondal kraftverk og Somrungen kraftverk ligger slik til at de slik vi ser det ikke vil ha stor innvirkning på livskvalitet og videre betydning for reiselivet, og en utbygging ved disse vil vi kunne godta.»

KNT har i sin uttalelse ikke gitt uttrykk for spesifikke synspunkter hva gjelder Gryta kraftverk.

Sunndal Venstre har den 20.06.2014 sendt e-post med følgende uttalelse:

«Sunndal Venstre er mot at det gis tillatelse til utbygging av alle de omsøkte småkraftverkene i «Sunndalspakken».

Begrunnelse:

- Svært mye av både små og store vassdrag i Sunndal kommune er allerede utbygd.
- Vi bør heller rehabilitere / modernisere allerede utbygde kraftverk som har vannmagasin. Regulerbar kraftproduksjon er både mer effektivt og lønnsomt.
- Det lokale strømnettet er ikke stort nok til å transportere ut kraftoverskuddet vi vil få fra de omsøkte kraftverkene.
- Vi vil bevare det som er igjen av urørt natur.

- *Å bygge ut ett enkelt lite vassdrag kan fortone seg å gi små uheldige virkninger. Men i sum kan utbygging av alle de små være negativt. Spesielt gjelder dette hvis mange elver innen samme naturtype blir utbygd. Så kan være tilfelle i vår kommune der mange vassdrag innen ett dalføre er eller kan bli utbygd. Vi har et ansvar for å ta vare på det biologiske mangfoldet, og endret vassføring vil gi endrete livsforhold for flora og fauna. I Sunndalen har vi blant annet en sommerfuglart og hakkespettarter som er sårbare, arter som holder til nært de aktuelle elvene.*
- *Det visuelle inntrykket av Sunndalen endres. De mange fossene er karakteristiske for Sunndalen. Mindre vassføring i de aktuelle vassdragene forringer Sunndals merkevare; den ville naturen, sett i reiselivssammenheng.*
- *Utbygging av disse vassdragene forringer naturopplevelsen til oss som bor her og ferdes i områdene.»*

Småkraft AS har i brev datert 11.08.2014 kommentert høringsuttalelsene. Utover å gi uttrykk for å ha registrert uttalelsene/gitt korte kommentarer, har Småkraft følgende merknader:

Småkraft beklager Sunndal Venstres standpunkt. Det vises ellers til behovet både for ny småkraft og storkraft med utgangspunkt i EUs Fornybardirektiv og felles elsertifikatordning med Sverige. Det pekes også på at behovet for utbygging av strømmettet vil avhenge av hvilke søknader som får konsesjon. Det henvises til at Kristiansund og Nordmøre Turistforening er uenig med Sunndal Venstre i synspunktet på at redusert vassføring vil forringe Sunndals merkevare: den ville naturen, sett i reiselivssammenheng.

Småkraft mener at en utbygging ikke vil berøre Trollheimen landskapsvernområde, og beklager at Fylkesmannen i Møre og Romsdal går imot en utbygging begrunnet i konsekvenser for verneområdet. Småkraft har vurdert en inntaksplassering i tråd med Fylkesmannens anbefaling, men har ikke funnet det økonomisk forsvarlig. For øvrig kan ulempene avbøtes eller unngås i byggefasen.

Til Møre og Romsdal fylkeskommunes uttalelse viser Småkraft til at de i størst mulig grad vil ta hensyn til forekomster i tiltaksområdet, herunder gamle tufter og steingarder.

Til Naturvernforbundets uttalelse vises det kommentarene til Fylkesmannens uttalelse. Småkraft peker ellers på at Gryta i perioder vil gå tørr, uavhengig av en utbygging, og mener at grunnvannet ikke vil bli nevneverdig berørt. En utbygging vil ellers føre til sår i landskapet, men etter utbygging vil røtraseen revegeteres naturlig slike at inntrykket av inngrepet vil bli mindre over tid.

Småkraft legger til grunn at uttalelsen fra Kristiansund og Nordmøre Turistforening hva gjelder Somrungen og Skrondal også gjelder for Gryta, selv om dette ikke er nevnt eksplisitt.

I brev datert 21.08.2014 har Småkraft beklaget at Miljødirektoratet er imot alle småkraftverkene i sidevassdragene til Driva. Småkraft er uenig i at landskapskonsekvensen av en utbygging vil være dramatisk, og mener at Trollheimen landskapsvernområde ikke blir nevneverdig berørt. Videre påpekes det at røtraseen vil revegeteres naturlig etter en utbygging. Det henvises videre til at Kristiansund og Nordmøre Turistforening er uenig med Miljødirektoratet i at redusert vassføring vil få konsekvenser for reiseliv og friluftsliv.

I e-post den 15.05.2015 har Småkraft kommentert høringsuttalelsene til Verneområdestyret for Trollheimen. De mener at ved et avslag på Torske kraftverk har den samlede belastningen blitt redusert, og at en utbygging av Gryta kraftverk ikke vil innebære bruk av verneområdet, og videre at reduksjonen av INON i verneområdet ikke reduserer verneområdets verdi.

Tilleggsopplysninger

På bakgrunn av foreløpig søknad, ba NVE i e-post den 06.03.2014 om at det ble gjennomført fiskeundersøkelse. Multiconsult har gjennomført fiskeundersøkelsen, og rapport datert 12.06.2014 ble sendt oss samme dag. Vi siterer fra undersøkelsen:

«Gryta er i dag en ustabil bekk uten noe egen bestand av fisk, men med sporadisk gyting av enkeltfisk. Som for Somrungen forventes mye av fisken å ha forlatt bekken midlertidig eller permanent slik at den reelle fiskeproduksjon er litt høyere enn resultatet tyder på. Likevel er potensialet i denne bekken langt under Somrungen, grunnet dens begrensede anadrome strekning og størrelse, samt graden av tidligere habitatforringelse. Kraftstasjonen vil uansett ikke berøre anadrom strekning da bekken oppstrøms rv. 70 i dag ofte er tørrlagt (vann går i grunnen). Kraftverksplanene i Gryta vil slik sett ikke påvirke noen stabil fiskebestand. Men om

det iverksettes tiltak i bekken for å øke kvaliteten på habitater og sikre vannføring oppstrøms rv. 70 vil det kunne bygges opp en fiskeproduksjon. Den positive gevinsten er likevel begrenset da bekken er liten og har potensial for fiskeproduksjon på kun en kort strekning.»

NVEs vurdering

Søknaden om utbygging av Gryta kraftverk er en av 5 småkraftsøknader i Sunndal kommune som ble sendt på høring samlet. Etter høringsperioden ble søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk i Sunndalen avslått. Søknaden om Skrondal kraftverk i Øksendalen kunne etter NVEs vurdering behandles uavhengig av de 2 gjenværende søknadene i Sunndalen, og 11.12.2014 ble det gitt konsesjon til Skrondal kraftverk.

Det gjenstår å fatte vedtak om søknadene om Somrungen kraftverk og Gryta kraftverk. Vi mener det er viktig at disse to sakene behandles parallelt, da Somrungen og Gryta er to sideelver til Driva som ligger nært hverandre, og som berører en del felles problemstillinger i tilknytning til landskap og biologisk mangfold. Det utformes to uavhengige dokument som bakgrunn for vedtakene, men med overlappende vurderinger særlig for de nevnte tema. Bakgrunn for vedtak for Somrungen kraftverk framgår av KSK-notat nr. 110/2015.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 4 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 0,32 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 5,9 %, og det er ikke bre i nedbørfeltet. Avrenningen er stabil fra år til år med dominerende vårflom. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 80 og 17 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 43 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 0,65 m³/s og minste driftsvannføring 0,03 m³/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 43 l/s om sommeren. Ifølge søknaden vil dette medføre at 73 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 200 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 43 l/s om sommeren, vil dette gi en restvannføring på ca. 87 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 57 dager i et middels vått år. I 53 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 51 l/s ved kraftstasjonen.

NVE mener at omsøkt slukeevne ivaretar noe av vassdragets naturlige vannføringsdynamikk ved at det er overløp et visst antall dager i året.

Produksjon og kostnader

Kraftverket vil produsere 9,1 GWh pr. år med de forutsetningene som søker har lagt til grunn. Utbyggingsprisen (ved kostnadsnivå 2014) er beregnet til 4,34 kr/kWh. Vi har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader og har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det er søkers eget ansvar å vurdere økonomien i prosjektet.

Naturmangfold

Terrestrisk miljø

Nedre del av rørtraseen vil berøre en lokalitet av naturtypen rik edelløvskog med verdi svært viktig (A). Naturtypen er en del av et større edelløvskogområde mot nord og øst, det meste utenfor kraftverkets influensområde.

I forbindelse med miljøkartleggingen ble det registrert 6 rødlistede arter av sopp og lav, foruten alm. To av artene befinner seg utenfor influensområdet. NNF har registrert ytterligere en rødlistet sopp. Fylkesmannen og NNF mener det kan være potensial for funn av flere rødlistearter i området. Ifølge søknaden vil en utbygging i liten grad berører kjente rødlistearter, og ingen arter er spesielt fuktighetskreven, og reduksjonen vannføringen i Gryta vurderes å ha liten betydning for artene.

Det er registrert rødlistede sommerfuglarter utenfor influensområdet, mens den fredete mnemosynesommerfuglen er registrert innenfor influensområdet. Søker mener at en revevegetering med stedege masser etter utbygging vil ivareta hensynet til den fredete arten, ved at vertsplantene vil komme tilbake i de berørte områdene.

NNF mener at søknaden om Gryta kraftverk må avslås, bl.a. begrunnet i hensynet til det biologiske mangfold knyttet til edelløvskogen i nedre del av rørtraseen. Fylkesmannen anbefaler at søknaden avslås, men i hovedsak av andre grunner enn hensynet til edelløvskogforekomsten. Fylkesmannen peker på at rørtraseen i begrenset grad vil berøre den verdifulle naturtypen, men at det kan være behov for en justering av rørtraseen.

NVE mener det er et viktig moment i vurderingen av Gryta kraftverk at rørtraseen vil berøre en edelløvskog som er karakterisert som svært viktig og gitt A-verdi. Naturtypen betraktes som verdifull i seg selv, uavhengig av hvilke forekomster den har når det gjelder sjeldne og/eller truede arter.

Vi vurderer også forekomstene av rødlistearter som viktig, men det er vår oppfatning at en utbygging kan gjennomføres uten at disse i særlig grad blir berørt, bl.a. fordi rørtraseen kan justeres noe. Imidlertid framkom det på befaringen at det ikke vil la seg gjøre å legge rørtraseen helt utenom naturtypeforekomsten.

Samtidig er det vår vurdering at området har et potensial for funn av flere rødlistearter. Dette er påpekt av NNF, og Fylkesmannen har etterlyst en vurdering av dette forholdet i søknaden.

Sammenlignet med den kartlagte edelløvskogen ved Somrungen, skiller verdiene i forekomsten ved Gryta seg ut ved ikke i like stor grad å være knyttet til forekomsten av alm i nedbrytningsfase, i tillegg til at den er gitt en høyere verdi.

NVE vurderer søknaden som Gryta kraftverk som konfliktfull i forhold til det biologiske mangfold i nedre del av utbyggingsområdet. Ulempene kan avbøtes i noen grad, men vi legger til grunn at verdien av edelløvskogen må nedgraderes. Konsekvensene ansees likevel ikke å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet i seg selv.

Akvatisk miljø

Vår vurdering av hvordan Gryta kraftverk ev. vil kunne påvirke forholdene for anadrom fisk, bygger på den fiskeundersøkelsen som ble utarbeidet av Multiconsult etter pålegg fra NVE.

Fiskeundersøkelsen beskriver Gryta som en ustabil bekk uten noen egen bestand av fisk, men med sporadisk gyting av enkeltfisk. Grytas potensial ligger langt under Somrungen, og den anadrome

strekningen er begrenset. Vandringshindret for anadrom fisk ligger nedenfor planlagt kraftstasjonsplassering.

Mulige konsekvenser av Gryta kraftverk på anadrom fisk har i liten grad vært tema i uttalelsene fra høringspartene.

NVE mener at hensynet til anadrom fisk ikke er av nevneverdig betydning for konsesjonsspørsmålet. Gitt konsesjon til Gryta kraftverk, vil strekningen nedenfor kraftstasjonen få umiddelbart redusert vannføring ved utfall av kraftstasjonen. Dette vil kunne føre til stranding av yngel på strekningen ned til samløpet med Driva. Problemstillingen har ikke vært synliggjort i søknaden eller fiskeundersøkelsen, og er heller ikke spilt inn av høringspartene.

Det er vår oppfatning at denne problemstillingen måtte vurderes nærmere i merknadene til vilkårene dersom det blir gitt konsesjon. Installering av omløpsventil ville bidra til å redusere ulempene for anadrom fisk ved utfall. Samtidig er dette en kostnad for søker som måtte vurderes opp mot nytten av tiltaket, all den tid Gryta er vurdert å ha begrenset verdi for anadrom fisk.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Gryta kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 13.11.2015. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samtidig ser vi ikke bort fra at det kan være potensial for ytterligere funn av rødlistearter knyttet til edellauvskogen i nedre del av tiltaksområdet, og at denne usikkerheten må vektlegges i noen grad, jamfør naturmangfoldloven § 9. Samlet sett mener vi imidlertid at sakens kunnskapsgrunnlag er akseptabel.

I influensområdet til Gryta kraftverk finnes en forekomst av naturtypen edelløvskog av stor verdi. Her er registrert følgende rødlistede arter: alm (VU), skrukkeøre (NT), bleikdoggnål (NT), almebroddsopp (VU), kastanjestilkkjuke (VU), almekullsopp (NT) og mnemosynesommerfugl (NT). I tillegg forekommer jerv (EN) og gaupe (EN) i influensområdet, og det er observert hønsehauk (NT) uten at det er en kjent hekkelokalitet i området. En eventuell utbygging av Gryta vil etter NVEs mening bare i begrenset grad være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 og forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt eventuelle avbøtende tiltak.

NVE har også sett påvirkningen fra Gryta kraftverk i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Særlig har vi vurdert hensynet til anadrom fisk i Driva med sideelver, og vurdert disse opp mot eksisterende utbygginger i Driva: Driva kraftverk, Grøa kraftverk og Småvoll kraftverk. NVE har også til behandling en søknad om Svorunden kraftverk i Oppdal kommune. Vi legger også til grunn at søknadene om Torske kraftverk og Hareima kraftverk er avslått.

Vi mener at det er særlig viktig å se søknadene om Gryta kraftverk og Somrungen kraftverk i sammenheng. Elvene som berøres er sideelver til Driva beliggende nær hverandre. De omsøkte kraftverkene vil begge berøre verdifulle naturtyper, og vi mener den totale belastningen på disse

forekomstene med tilhørende rødlistearter kan bli for stor dersom det blir gitt konsesjon til begge søknadene. NVE mener at en utbygging av Gryta vil ha de største konsekvensene for de kartlagte naturtypene, og at ulempene her i mindre grad kan avbøtes enn for Somrunen kraftverks del. Samtidig har Gryta mindre betydning for anadrom fisk.

Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, men NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) i noen grad må tillegges vekt.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, NNF, Verneområdestyret for Trollheimen og Sunndal Venstre peker alle på at en utbygging av Gryta vil ha uheldige landskapsmessige konsekvenser. Også kommunen mener at en utbygging vil være middels negativ for landskapet. Fylkesmannen har anbefalt en utbygging med inntak under svabergfossen på ca. kote 490–500, se bilde under, da dette vil innebære at den mest eksponerte delen av vassdraget da forblir urørt. Det er særlig Miljødirektoratet som understreker at Sunndalen har et landskapsmessig særpreg, og at fossenaturen i stor grad bidrar til dette. Søker er ikke enig i at en utbygging vil ha dramatiske konsekvenser for landskapet, og mener at revegetering etter utbygging vil avbøte konsekvensene av terrenginngrepene. Søker har avvist innspillet fra Fylkesmannen, og mener dette ikke er gjennomførbart ut fra en økonomisk vurdering.

Det er NVEs oppfatning at Gryta er en av flere sideelver til Driva som, særlig i perioder med flom, bidrar til å gi Sunndalen et særpreg. De bratte fjellsidene står i kontrast til den flate dalbunnen, og vi er langt på vei enig i Miljødirektoratets beskrivelse av Sunndalen i et landskapsperspektiv.

Med unntak av nevnte svabergfoss, er Gryta isolert vurdert ikke blant de mest synlige sideelvene i dalføret, og med unntak av perioder med stor vannføring, er elva av begrenset betydning i landskapet. I flomperioder er det mange sideelver til Driva som har stor landskapsmessig betydning, og det er dette som samlet sett bidrar til særpreg. Det er vår vurdering at en eventuell utbygging av Gryta kraftverk i noen grad, og i større grad en Somrungen, vil redusere elvas landskapsmessige betydning, men forholdet er ikke av avgjørende betydning isolert vurdert. For det første vil flomvannføringene i liten grad bli påvirket av en utbygging, og for det andre har Gryta alt i alt en relativt begrenset landskapsmessig betydning utenom i flomperioder, selv om fossen ovenfor kote 500 er eksponert.

Men en utbygging av Gryta vil også ha en landskapsmessig betydning utover reduksjon av vannføring. Rørtraseen representerer et inngrep som vil være godt synlig, selv om synligheten på det meste av strekningen vil avta med årene pga. at vegetasjonen etter hvert vil etablere seg i traseen. På sikt vil trolig den nedgravde rørtraseen bare framtre som en gate i skogen som er uten trær i en begrenset bredde. Det er imidlertid noen forhold vi særlig vil trekke fram i denne forbindelse.

Rørtraseen vil på det meste av strekningen følge en bratt rygg oppover mot inntaket. Dette innebærer at rørtraseen blir særlig eksponert i denne delen av Sunndalens landskapsrom. Vi legger til grunn at anleggsvirksomheten vil skje i et krevende terreng, og at anleggsområdet vil bli omfattende. Selv om det ikke er forutsatt etablering av anleggsvei, kan vi heller ikke se bort fra at dette kan bli nødvendig på deler av rørtraseen.

Det er dessuten NVEs erfaring at vegetasjonsetablering i bratt terreng ikke alltid blir som planlagt, og det vil derfor være noe usikkert om tilbakeføring av rørtraseen blir tilstrekkelig vellykket.

I den øverste delen av rørtraseen opp mot inntaket er det bart fjell og partier med svært tynt morenedekke, og på denne strekningen vil røret bli lagt i dagen og klamres fast. Denne delen av rørgata vil dermed alltid være eksponert i landskapet.

Det framgår av søknaden at det, slik som for Somrungen, har vært vurdert å legge vannveien i fjell som boret tunnel eller sjakt/tunnel. Søker har ikke funnet dette økonomisk gjennomførbart og har konkludert med at det er uaktuelt.

NVE legger til grunn at inngrep i det særegne landskapsrommet til Sunndalen kan bli svært synlige, og at vurderingene når det gjelder dette forholdet over tilsier at dette er av betydning for konsesjonsspørsmålet for Gryta kraftverk. Det er også av noen betydning at en utbygging vil få konsekvenser for en eksponert foss over svaberg ovenfor kote 500, selv om det er flere sideelver til Driva som har fosselandskap av større betydning.

Trollheimen Landskapsvernområde/Store sammenhengende naturområder med urørt preg

Særlig Fylkesmannen, men også Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen og NNF mener at Gryta kraftverk vil redusere verdiene knyttet til Trollheimen landskapsvernområde. Det er særlig tre momenter som trekkes fram i denne forbindelse.

For det første var det på søknadstidspunktet ikke foretatt nøyaktig innmåling av grensene for landskapsvernområdet, og det var derfor uklart om inntaket vil berøre verneområdet eller ikke. Dette

er senere avklart gjennom oppmåling og merking. De oppmålte koordinatene for grensepunktene viser at det er et lite avvik sammenlignet med grensene som framkommer av digitale kartverk for området.

Det kan være nødvendig å justere inntaksplasseringen for Gryta kraftverk slik at Trollheimen landskapsvernområde ikke blir berørt. NVE mener at dersom det blir gitt konsesjon, må det dokumenteres at verneområdet ikke vil bli berørt før detaljplan for utbygging kan godkjennes.

For det andre pekes det på at både utbygging og drift av småkraftverk på grensa til verneområdet vil påvirke landskapsvernområdet i form av ferdsel og støy. I tillegg til anleggsfasen forventes det at både tilsyn, drift og vedlikehold og ev. snømålinger i nedbørfeltet vil påvirke verneområdet. Søker har tilbakevist at Gryta kraftverk vil påvirke verneområdet i driftsfasen.

Det er NVEs vurdering at ferdsel og støy i all hovedsak vil være knyttet til anleggsperioden, og dermed av begrenset varighet. Ferdsel og støy i driftsperioden vil etter vår oppfatning bli av relativt begrenset omfang. Imidlertid skal det etableres et konvensjonelt inntak med betongdam og inntaksmagasin, og denne inntakstypen vil, i et masseførende vassdrag som Gryta, kreve mer tilsyn og vedlikehold enn et inntak av overstrømmingstypen, slik det er planlagt for Somrungen kraftverks del. Dette innebærer at det må påregnes en del ferdsel opp til inntaket også i driftsperioden, primært ved bruk av helikopter.

Vi er ellers ikke kjent med at det i forbindelse med småkraftetableringer er gjennomført tiltak knyttet til snømålinger, og mener dette forholdet kan overses. Det må ellers nevnes at det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som avgjør om det skal dispenseres fra verneforskriften når det gjelder forbudet mot motorisert ferdsel, og forskriften gir ikke et generelt unntak når det gjelder tilsyn med kraftanlegg.

For det tredje blir det trukket fram at småkraftutbygging ved vernegrensa vil påvirke INON i landskapsvernområdet, og dermed føre til at arealer vil endre status til å bli (mer) inngrepsnært enn tidligere. Fylkesmannen viser til at Miljødirektoratet er positive til å starte en prosess med tanke på endre områdets vernestatus til nasjonalpark, og frykter at en reduksjon av inngrepsfrie områder som følge av utbygging i randsona vil forringe muligheten til å heve vernegraden.

Den 19.12.2014 ble det vedtatt reviderte forskrifter til konsekvensutredninger, og ifølge disse skal hensynet til «store sammenhengende naturområder med urørt preg» komme til erstatning for vurdering av «inngrepsfrie naturområder» - INON. Bortfall eller omklassifisering av INON-areal er derfor ikke vurderingstema.

Ifølge «Forskrift om vern av Trollheimen landskapsvernområde» er formålet med vernet å ta vare på et særpreget og vakkert fjellområde med skog og seterdaler, og et rikt plante- og dyreliv.

Siden inntaket til Gryta kraftverk er planlagt nær vernegrensa, ligger praktisk talt hele nedbørfeltet til kraftverket innenfor verneområde og i fjellområdet mellom Sunndalen og Innerdalen. Ved vannskillet mot Innerdalen ligger grensa mot Innerdalen landskapsvernområde. Landskapet i området er alpint, men en rekke topper i 1600-1800 meters høyde. I denne delen av Sunndalen går grensa til landskapsvernområdet midt i lia mellom dalbunnen og fjelltoppene, og følger dermed ikke noe naturlig, topografisk skille.

I OEDs retningslinjer for små kraftverk, framgår det at reduksjon av INON kan være indikator på en konflikt, men at det vil være viktig å vurdere graden av konflikt konkret for hvert enkelt tilfelle. NVE mener at denne tilnærmingen også kan gjøres gjeldende for de vurderingene som gjøres i forhold til store sammenhengende naturområder med urørt preg.

Som det framgår av vurderingen av landskap foran, er det ikke aktuelt for søker å etablere vannveien i tunnel. Dette innebærer at terrenginngrepene opp mot grensa for landskapsvernområdet vil bli mer synlig og eksponert enn for Somrungen del. I tillegg skal den øverste delen av rørgata legges synlig i dagen. NVE mener dette er momenter som, i større grad enn for Somrungen, og i tillegg til landskapspåvirkningen i Sunndalen, vil føre til en påvirkning av et større, sammenhengende naturområde med urørt preg. Dette er ikke avgjørende i seg selv, men vil sammen med andre forhold, være av betydning for konsesjonsspørsmålet.

Samlet vurdering av kraftverksinngrep i Sunndalen

Når det gjelder naturmangfoldet, er den samlede belastningen av kraftverksinngrep vurdert foran med utgangspunkt i naturmangfoldloven. NVE mener også det er behov for å vurdere de samlede kraftverksinngrep i forhold til Sunndalens landskapsrom spesielt.

Fra tidligere er Grøa kraftverk og Driva kraftverk etablert i Sunndalen. Begge kraftverkene er etablert med både kraftstasjon og vannvei i fjell. Grøa kraftverk utnytter vannføringen i sideelva med samme navn, mens Driva kraftverk har overført vannet i sideelva Otta, noen km lenger øst enn Somrungen.

I tillegg til søknaden om Gryta kraftverk, har NVE i forbindelse med «Småkraftpakke Sunndal» samtidig til behandling en søknad om Somrungen kraftverk i naboelva mot vest. Tidligere er søknadene om Hareima og Torske avslått, i stor grad begrunnet i hensynet til landskapet i Sunndalen, mens det ved kongelig resolusjon er gitt tillatelse til Småvoll kraftverk nærmere grensa til Oppdal kommune.

Pga. de nevnte avslagene er det mange sideelver til Driva som har intakt og naturlig vannføring. Av de kraftverkene som er bygd ut, er det særlig Otta, som nå er overført til Driva kraftverk, som hadde landskapsmessig betydning. Det er i dag ellers få synlige spor i terrenget i Sunndalens landskapsrom som skyldes kraftutbygging.

Begge søknadene som gjenstår i «Småkraftpakke Sunndal» berører elver som etter vår vurdering har moderat betydning som landskapselement sammenlignet med mange andre sideelver til Driva. Utover flomperioder er det bare synlige over relativt korte strekninger, og det er vår oppfatning at dette forholdet ikke er av vesentlig betydning i vurderingen av søknaden om Somrungen kraftverk. For Grytas del, er det vår oppfatning at denne har noe større betydning i Sunndalens landskapsrom. Dette er også som nevnt påpekt av Fylkesmannen, som mener dette forholdet tilsier at fossen over ca. kote 500 bør forbli uberørt. Vi er av denne oppfatningen at dette isolert sett ikke er av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Etablering av rørtraseer mellom inntakene og kraftstasjonen innebærer inngrep i bratt terreng, og rørtraseene kan framstå som sår i landskapet i relativt lang tid. Etter reetablering av vegetasjon, vil synligheten av inngrepene avta, med unntak av at det ikke kan vokse skog direkte over rørtraseen. For Somrungen del kan rørtraseen i den bratteste delen etableres som tunnel, mens rørtraseen for Grytas del vil være relativt eksponert, og med rør i dagen øverst opp mot inntaket. NVE mener at dette vil bidra til å redusere landskapskvalitetene i Sunndalen.

Ras og skred

Det er i søknaden gjort rede for hvilke forhold som framgår av NVEs skredatlas. Hele dalføret er angitt som aktsomhetsområde for steinsprang og snøskred, og fjellsidene er markert som utløsningsområder for snøskred. Det er i søknaden også gjort rede for historiske skredhendelser. Ingen

av disse har vært lokalisert til kraftverkets influensområde. Søker vurderer ikke faren for steinsprang og snøskred som større for kraftstasjonen enn for bygninger og infrastruktur for øvrig i Sunndalen.

I motsetning til for Somrungen kraftverks del, er det er planlagt et tradisjonelt inntak med dam i betong og et inntaksmagasin. Også Gryta er en masseførende elv, og dammen vil derfor bli etablert med en bunntappeluke som bl.a. vil kunne brukes til tømme inntaket for masser. Inntaket skal bygges veiløst, og den aktuelle inntakstypen vil trolig kreve mer tilsyn og vedlikehold i driftsfasen enn et inntak av overstrømmingstypen, slik det er planlagt i Somrungen.

For øvrig kan vi slutte oss til søkers vurdering av skred- og rasfare i tiltaksområdet. Dersom det blir gitt konsesjon, er det søker som har ansvaret for å vurdere risikoen ved prosjektet, også for disse tema.

Grunnvann

NNF peker på at det er problemstillinger knyttet til grunnvann i nedre del av tiltaksområdene i «Småkraftpakke Sunndal», og dette synes særlig å gjelde for Gryta. Også uten utbygging, vil den nedre delen av elva bli liggende tørr i perioder, med konsekvenser for grunnvannet langs elva. Utbygging vil forsterke denne effekten, og forlenge periodene med tørrlagt elveleie på den nedre del av utbyggingsstrekningen. Dette vil etter NNFs syn kunne ha uavklarte konsekvenser for vegetasjonen langs elva.

NVE mener at en utbygging av Gryta vil ha marginal betydning for grunnvannet i området. Terrenget er preget av bratte lier, og det er vår vurdering at grunnvannstilslaget i hovedsak vil være uavhengig av vannføringen i Gryta.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Gryta kraftverk vil gi 9,1 GWh i et gjennomsnittså. Denne produksjonsmengden regnes som vanlig for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Gryta kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Sunndal Venstre mener at søknaden om Gryta kraftverk bør avslås, mens Sunndal kommune, fylkeskommunen og Kristiansund og Omegn Turistforening er positiv til en utbygging. De øvrige høringspartene tar ikke stilling til utbyggingsspørsmålet.

NVE mener at virkningene av Gryta kraftverk på biologisk mangfold og Sunndalens landskapsrom er de viktigste vurderingstema. For tema biologisk mangfold vil detaljplanleggingen til en viss grad kunne ivareta hensynet til registrerte rødlistearter, men verdien av edelløvslogen av A-verdi vil etter vårt syn bli redusert ved etablering av rørtrasé og kraftstasjon i området, og dette tillegges vekt.

Konsekvensene for landskap kan etter NVEs vurdering ikke i tilstrekkelig grad avbøtes med tiltak. Dette gjelder både rørtraseen og i noen grad vannføringsreduksjonen. Det er særlig når det gjelder konsekvenser av rørtraseen at en ev. utbygging av Gryta kraftverk skiller seg fra utbyggingsplanene for Somrungen kraftverk, og må tillegges vekt. Dette er en konsekvens som også i større grad enn for Somrungen spiller inn på forholdet til Trollheimen landskapsvernområde.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene for allmenne og private interesser av det omsøkte tiltaket er større enn fordelene slik at kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt. NVE avslår søknaden fra Småkraft AS om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Gryta kraftverk.